

ДО
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ
На Сдружение „ЛевФем“
относно

Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашно насилие
от 20.06.2022 г.

Уважаеми дами и господа,

ЛевФем е лява куиър феминистка организация, която се бори срещу насилието над жени, транс и куиър хора в неговите политически, социални, икономически и физически аспекти. На Вашето внимание представяме становището по Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие (по-надолу рефериран като „Проекта“). Становището ни включва обща оценка и за улеснение следва текста на Проекта по параграфи.

Обща оценка

ЛевФем приветства усилията на държавата да измени и допълни Закона за защита от домашното насилие. В годините на действието на Закона без съмнение беше доказана нуждата от него. Междувременно, увеличаващите се случаи на домашно насилие през последните години сочат, че правната уредба, действаща към момента, не обхваща достатъчно добре обществените отношения и не предоставя превенция и защита в необходимата степен. В този смисъл обновлението и допълнението на закона са навременна и необходима стъпка.

ЛевФем приветства цялостния дух на закона и го приема за крачка в правилната посока в борбата с домашното насилие. Предложените промени в голяма степен обхващат много от предложенията, които неведнъж са предлагани от редица организации и колективи в сферата на равенството между половете, включително ежегодно издигани искания на протестите срещу насилието над жени (например различни манифести и искания по повод 25 ноември от [2018](#), [2019](#) и [2020](#)). От изключително значение за превенцията и защитата на преживелите домашно насилие се открояват следните предложения:

- 1) Създаването на Национален съвет за превенция и защита от домашното насилие отговаря на нуждата от осигуряване на координация между органите, имащи отношение към борбата с домашното насилие, като в същото време изработва и осъществява държавните политики за превенция и защита от домашно насилие.
- 2) Установяването на единен Централен регистър на случаите на домашно насилие позволява установяването на надеждна и пълна национална статистика по

проблема за домашното насилие, която да бъде вземана предвид при изготвянето на последващи политики, адресиращи проблема.

- 3) Удължаването на срока на Националната програма за превенция и защита от домашното насилие от една на три години с цел постигането на трайни резултати.

ЛевФем е на мнение, че въпреки цялостната положителна посока на предложенията, новият Проект продължава да не приоритизира достатъчно адресирането на произхода на домашното насилие, което би позволило по-всеобхватна и качествена превенция. Домашното насилие, което засяга в огромна степен жените и децата, е структурен проблем. То е следствие на и бива възпроизвеждано от социално конструирани патриархални полови роли и социално-икономически неравенства и изключения. В тази връзка Проектът следва да отразява и взема предвид структурните причини за насилието в дома и да включва мерки за изкореняване на половите стереотипи и роли и мерки за елиминирането на социалното изключване, което води до изолацията на преживяващите домашно насилие и до ескалация на насилието в обществото като цяло.

Предложения за промяна на Проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие

По § 1: Предлагаме добавяне на допълнителна точка към чл. 1 (1), ЗИД на ЗЗДН, която да гласи: „програмите за рехабилитация и работа с насилници“.

Много преживяващи домашно насилие хора са емоционално обвързани с насилниците и това е основна пречка пред търсенето на помощ и съдебна защита. Фокусът върху превенцията, рехабилитацията и възстановителното правосъдие трябва да е в основата на закона, така че той да гарантира, че насилниците могат и трябва да бъдат интегрирани обратно в обществото след като са осъзнали и поели отговорност за действията си. Трансформирането на фокуса на Закона би дал възможност на преживяващите домашно насилие да се защитят и да потърсят подкрепа за преодоляване на предпоставките за домашно насилие преди то да се появи или изостри.

По § 3: Определението на домашно насилие и извършител на домашно насилие трябва да се разшири, така че да обхваща живеещите в едно домакинство хора. Според Евростат над 40% от българите живеят в пренаселени домове. [1] Много хора обитават един и същи дом или домакинство поради икономически причини, поставящи ги в ситуация на зависимост към другите членове на домакинството. Това означава, че хора могат да бъдат изложени на насилие в дома си от хора, с които живеят заедно, но не са в пряка роднинска връзка (роднини на партньор, съквартиранти и пр.). Освен това е необходимо понятието „във фактическо съпружеско съжителство“ да се промени на „в интимна връзка“, така че то да обхваща лицата в хомосексуални и/или полиаморни отношения. Към настоящето липсата на определение на термина води до това, че съдът тълкува израза „фактическо съпружеско съжителство“ като синонимен на брак. Има случаи на отхвърлени като недопустими молби за защита, подадени от жени срещу нейните партньорки, с мотива, че те са в еднородова връзка и по този начин не попадат сред лицата, легитимирани да търсят защита по ЗЗДН. Необходимо е създаването на

определения на видовете насилие (психическо, физическо, икономическо и пр.), за да се гарантира еднаквото прилагане на закона от отговорните институции.

По § 8: Според предложеното изменение и допълнение, чл. 6е (1), ЗИД на ЗЗДН включва задължението на държавата да създава условия за изпълнението на програми за превенция на домашното насилие и специализирани услуги за защита, помощ и подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие или в риск". За нас тази разпоредба е незадоволителна, защото тя не гарантира осигуряването на тези услуги, а само определя създаването на условия за тяхното осъществяване. Настояваме за ангажимент за директно осигуряване на тези услуги от страна на държавата с цел осигуряването им за територията на цялата страна при равни условия. Именно държавата може да осигурява най-добре тези услуги, когато работи в сътрудничество с експерти и с преживелите и преживяващите домашно насилие хора.

Чл. 6е (3), ЗИД на ЗЗДН, не предоставя мандат на самите преживяващи или преживели домашно насилие хора да участват пълноценно в механизмите на държавата за превенция и защита от домашно насилие. Според нас те трябва да са в центъра на тези политики и да имат гарантирано участие във вземането на решения и изпълнението на мерките.

Намираме мерките по превенция, определени в чл. 6е (6), т.1 от ЗИД на ЗЗДН, за недостатъчни. На първо място, законът следва да припознава директната връзка между половите стереотипи и социалните роли на пола и домашното насилие. Борбата с насилието в дома трябва да се опира и да включва на първо място конкретни мерки за борба с вредните полови стереотипи, които водят до насилие. На второ място, държавата трябва да гарантира мерки по въвеждането на принципите на възстановителното правосъдие в борбата срещу домашното насилие. Възстановителното правосъдие се фокусира върху поправянето на държанието и разбиранията на извършителя на насилие така че то да не се повтаря, а извършителят да разпознава държанието си като вредно, да поеме отговорност и да работи по възстановяването на щетите. Само така обществото може да гарантира, че насилникът ще може да превъзмогне нагласите си, които водят до насилие. Както вече отбелязахме, въвеждането на възстановителното правосъдие ще бъде и допълнителен мотив за преживяващите домашно насилие да потърсят помощ, тъй като фокусът ще падне върху преодоляване на травмата и поправянето на държанието, а не репресирането на насилника.

Настояваме за въвеждането на задължителни училищни програми по превенция на и защита от насилие и домашното насилие. Настоящата уредба предоставя възможност за въвеждането на такива програми, но липсата на държавен ангажимент излага тази възможност на риск от намеса на консервативни сили, които да принуждават училищата да преустановяват подобни дейности.

6ж (4) от ЗИД на ЗЗДН следва да гарантира безплатното ползване на лицата от тези услуги, тъй като настоящата уредба позволява различно тълкуване.

В заключение, подкрепяме така предложения Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашно насилие в неговата цялост. Смятаме, че гореизложените предложения следва да бъдат взети предвид, за да се гарантира по-пълна и работеща защита на всички лица, страдащи от домашно насилие.

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

С уважение,

Стойо Тетевенски

Председател на Сдружение „ЛевФем“

